

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LV год од изласка

Нови Сад, април 1983

XXXII год. непрекидног излажења

Број 4

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Мр Драго Радловић	Оштећени као приватни тужилац у кривичном поступку
Биљана Буричин	Парнична способност по Закону о парничном поступку
Светозар Добросављев	Трошкови у судском извршном поступку

ПРАВНА ПРАКСА

Мирослав Здјелар	Грађанско право

САОПШТЕЊА

Др Јожеф Варади	Из Међународне уније адвоката
	Из седнице Управног одбора

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LV год. од изласка
XXXII год. непрекидног излажења

Нови Сад, април 1983
Број 4

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Мр Драго Радловић
Правни факултет, Мостар

ОШТЕЋЕНИ КАО ПРИВАТНИ ТУЖИЛАЦ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

I — Појам

Начело официјелности кривичног гоњења, као једно од основних начела нашег кривичног поступка, није у цјелости спроведено, јер за сва кривична дјела у нашем праву не вриједи ово начело. Она кривична дјела за која вриједи ово начело у закону су изражена као кривична дјела за која се гони по службеној дужности. Међутим, једна група кривичних дјела, истина изразито мања, изузета је од овог начела, те се за њих гоњење подузима по приватној тужби. Код ове групе кривичних дјела у првом реду повријеђен је или угрожен неки интерес непосредно оштећеног (лично или имовинско право), па од његове воље зависи како покретање кривичног поступка, тако и његова даља судбина.

Према томе, приватни тужилац је лице овлаштено да предузме кривично гоњење за кривична дјела за која је у закону предвиђено да се гоне по приватној тужби. Ова дјела су специфичног карактера, било због односа извршиоца и лица овлашћеног на приватну тужбу, било због субјективних елемената на страни приватног тужиоца. Због ових околности законодавац је у пуној мјери поштовао субјективни став лица

овлашћених на приватну тужбу, па је и највећи дио поступка њима препустио. Дакле, положај и овлашћења приватног тужиоца који покреће кривични поступак и заступа оптужбу одређен је врстом и карактером кривичног дјела с једне стране, те овлашћењима датим у одредбама ЗКП-а у конкретним процесним ситуацијама с друге стране.

У својству приватног тужиоца се може појавити само лице чије је какво лично или имовинско право кривичним дјелом повријеђено или угрожено (ту подразумијевамо и случајеве у којима су посредно повријеђена или угрожена горе поменућа права). Овај услов је нужан „да би се грађани заштитили од евентуалних покушаја несавјесних лица да се на овај начин некоме напакости или пак да му се на овај начин причине непријатности из жеље за осветом и слично”.¹

У теорији се одавно као спорно постављало питање да ли се правно лице може појавити у улози приватног тужиоца у случају кад је кривичним дјелом за које се гони по приватној тужби повријеђен или угрожен интерес тог лица.² По овом питању било је различитих становишта. Према једном становишту правно лице може бити субјект приватне тужбе и за њега приватну тужбу подноси орган који га представља, а рок за приватну тужбу у том случају тече од сазнања тог лица за кривично дјело.³ „Право на приватну тужбу може се признати и другим лицима заинтересованим за гоњење кривичног дјела (коморе, удружења и сл.) само ако је изричито предвиђено у закону”.⁴

Поред овог у теорији постоји и друго, сасвим супротно становиште, према коме правно лице не може имати статус приватног тужиоца, јер то није предвиђено у закону, а с друге стране обзиром на врсту и карактер кривичних дјела за која се гони по приватној тужби, сматрају заступници овог мишљења, „нема никакве потребе да се овласте и правна лица да могу да подносе приватну тужбу против извршиоца кривичног дјела за које се гони по приватној тужби, а уколико су њихова права и интереси повријеђени или угрожени извршењем оваквих кривичних дјела, она су у могућности да остварују накнаду у редовној грађанској парници”.⁵

Било је теоретичара који се изричито нису изјашњавали о овом питању, али бисмо могли рећи да на прећутан начин признају то право правном лицу, јер помињу правно лице када говоре о кривичним дјелима за која се гони по приједло-

¹ Влајко Шошкић: Приватни тужилац и оштећени као тужилац, Гласник АКВ, бр. 10, 1960, стр. 10.

² Тај исти спор вођен је и по питању да ли се правно лице може појавити у улози супсидијарног тужиоца.

³ Др Тихомир Васиљевић: Систем кривичног процесног права СФРЈ, Савремена администрација, Београд 1981, стр. 148.

⁴ Др Тихомир Васиљевић: Коментар ЗКП-а 1977. године, Службени лист СФРЈ, стр. 64.

⁵ Влајко Шошкић: *Op. cit.*, стр. 12.

гу (то наравно док смо имали ову категорију кривичних дјела).⁶

У посебном дијелу Савезног, републичких и покрајинских кривичних закона означено је за која се кривична дјела гони по приватној тужби, али нису означена и лица која су овлаштена на подношење приватне тужбе. Међутим, неспорно је да то може бити лице које је оштећено кривичним дјелом, а које је лице оштећено кривичним дјелом види се из самог описа кривичног дјела ако у закону то лице није јасно назначено. Пошто кривичним дјелом може бити повријеђено или угрожено и право правног лица, онда не бисмо смјели занемарити и интерес тог лица за гоњењем учинилаца и ове категорије кривичних дјела. У том смислу дијелимо мишљење оних теоретичара који правном лицу признају својство приватног тужиоца.⁷ Ово становиште оправдано је и из криминално-политичких разлога, јер би се у противном могло доћи у ситуацију да доста учинилаца оваквих кривичних дјела остане негоњено, а интерес је правосуђа и друштва у цјелини да учиниоци кривичних дјела, па чак и ових лакших за која се гони по приватној тужби, буду гоњени. Ово схватање је прихваћено и у судској пракси.

II — Правна природа права на приватну тужбу

Прије одговора на питање каква је природа права на приватну тужбу упутно је осврнути се на то какав је удио друштва-државе с једне, те оштећеног кривичним дјелом при кажњавању за ову категорију кривичних дјела, с друге стране. Удио друштва-државе састоји се у инкриминисању ове категорије кривичних дјела и у прописивању кривичних санкција за починитеље тих кривичних дјела, као и у одређивању надлежности суда који ће у сваком посебном случају утврђивати у Законом регулисаном поступку да ли се ради о кривичном дјелу или не. С друге стране пошто је препуштено нахођењу приватног тужиоца хоће ли покренути кривични поступак или

⁶ Др Бранко Петрић: Субјекти кривичног поступка, Издање Приручне библиотеке за правна и друштвена питања, Београд, 1958, стр. 87.

⁷ Ово питање различито је ријешено и у упоредном законодавству. Тако, у кривичном поступку РСФСР правно лице се не може појавити у својству оштећеног, те према томе ни у својству приватног тужиоца, а ако је правном лицу причињена штета, учествује у судском поступку у својству подносиоца имовинскоправног захтјева (чл. 53. ЗКП РСФСР). (Види, Алексејев и други: Коментариј к совјетском уголовном процесу, Јуридическаја литература, Москва, 1976).

Према Законик у кривичном поступку НР Пољске (чл. 50) правно лице се може појавити у својству приватног тужиоца. (Види: Законик о кривичном поступку НР Пољске, Превод на српскохрватски мр Ивица Крамарић, Сисак, 1979).

И према Законик у судском кривичном поступку старе Југославије од 1929. године правно лице се могло у кривичном поступку појавити у својству приватног тужиоца. (Види: др Божидар Марковић, Уџбеник судског кривичног поступка краљевине Југославије, Београд, 1930, стр. 166).

не, то дакле од његове воље зависи хоће ли се реализовати материјално-правни захтјев друштва-државе на кажњавање.

У том смислу, према схватању већине теоретичара приватна тужба представља искључиво процесноправну претпоставку за вођење поступка, јер без исте нема ни поступка те према томе ни кажњавања. За разлику од овог, које је и најраширеније, има и једно друго схватање које приватну тужбу третира не само као процесноправну претпоставку, него наглашава и њен материјалноправни значај. Наиме, истиче се да код кривичних дјела за која се гони по приватној тужби „воља државе да казни условљена је вољом оштећеног” у том смислу када оштећени хоће држава је спремна и вољна да учиниоца казни, а никада не кажњава ако оштећени то неће, те је тиме воља државе-друштва у овом случају детерминисана вољом оштећеног. Ако је воља једног субјекта апсолутно зависна од воље другог субјекта, онда је одлучујућа воља тог другог субјекта. Пошто од приватне тужбе, односно од оштећеног зависи да ли ће се покренути кривични поступак, а тиме и да ли ће се учинилац казнити (пошто од воље оштећеног зависи да ли ће друштво-држава формирати вољу да казни), онда је „несумњиво приватна тужба не само процесна претпоставка, него и институт материјалног права”.⁸

Мислимо да је приватна тужба процесна претпоставка, јер ако ње нема, нема ни поступка. Осим тога од става — воље оштећеног зависи каква ће бити судбина већ започетог поступка пошто је приватни тужилац овлаштен да и у току кривичног поступка одустане од свог тужбеног захтјева. Дакле, не само да је приватна тужба претпоставка за покретање кривичног поступка, него и за његово касније одвијање. Међутим, према садржају истакнутог захтјева и израженој вољи оштећеног, која је на извјесни начин детерминанта у оформљењу воље друштва-државе за остваривање њеног материјалноправног захтјева за кажњавање, приватна тужба је институт и материјалног права. Дакле, од приватне тужбе не зависи само да ли ће доћи до покретања кривичног поступка и његовог даљег одвијања, него од ње зависи и формирање спремности-воље државе-друштва да учиниоца дјела казни, а ту се већ ради о институту материјалног права.

III — *Нешто о односу приватне тужбе према јавној оптужби*

У нашем кривичном поступку приватна тужба је самостална у односу према јавној оптужби, те се у том смислу јавни тужилац не може појавити ни у каквом својству у поступку расвјетљења и рјешења кривичних дјела за која се гони по приватној тужби, премда има и другачијих рјешења у упо-

⁸ Dr Vladimir Bayer: Југославенско кривично процесно право, књига прва, Загреб, 1980, стр. 145.

редном законодавству.⁹ Иако је у кривичним законима одређено за која се кривична дјела гоњење подузима по приватној тужби, није увијек лако, на бази презентираног чињеничног стања утврдити који је тужилац овлаштен на гоњење, те може доћи и до такве ситуације да се по истој кривичној ствари пред судом појаве, независно једна од друге и приватна тужба и оптужни акт јавног тужиоца. Будући да за исто кривично дјело и против истог окривљеног не могу истовремено тећи да поступка, то је на суду задатак да ријеши то претходно питање, дакле питање овлашћеног тужиоца.

Може се десити и ситуација да јавни тужилац поднесе оптужницу за једно кривично дјело, рачунајући да су остварени услови да се то дјело третира као кривично дјело за које се гони по службеној дужности, тако да оштећени са своје стране не предузме никакву активност (на примјер не подигне приватну тужбу), а на крају се утврди да се ради о кривичном дјелу за које се гони по приватној тужби, те оптужба буде одбијена будући да је дошла од неовлашћеног тужиоца. Да ли ће у овом случају оштећени моћи покренути поступак зависи од одговарајућих околности. Ако претресу није измијењено чињенично стање садржано у оптужници, него само правна квалификација садржана у оптужници, тада приватни тужилац неће моћи поднијети приватну тужбу ако је рок за њено подношење протекао, нити може истицати да то раније није подузео због активности јавног тужиоца на том плану. Међутим, ако је на бази одржаног претреса дошло до нових чињеница које утичу на чињенично стање садржано у оптужници у том смислу да сада показују да се ради о кривичном дјелу за које се гони по приватној тужби, у том случају се узима да је оштећени тек тада сазнао за кривично дјело и учиниоца и узима се да од тог момента почиње тећи тромјесечни

⁹ Тако према ЗКП-у РСФСР јавни тужилац може и без тужбе оштећеног покренути кривични поступак за сва кривична дјела за која се гони по приватној тужби (сем за кривично дјело из члана 117. КЗ) у случају када то посебни друштвени интереси налажу, као и у случају када се оштећени налази у беспомоћном стању и у извјесној зависности од окривљеног или није у стању да штити своја законита права и интересе, у ком случају нема мјеста одустанку оштећеног. Осим тога јавни тужилац се може умијешати у већ започети поступак по приватној тужби и заступати тужбу на суду. (Види: В. Б. Алексејев и други, Коментарј к уголовному процессуальному кодексу РСФСР, Јуридическаја литература, Москва 1976, стр. 42—46).

И према ЗКП-у НР Пољске (чл. 50) јавни тужилац се може прикључити већ покренутом поступку по приватној тужби, а може га и сам покренути ако то, према његовој оцјени, захтијева друштвени интерес.

Чланом 51. ст. 3. Законика о судском кривичном поступку старе Југославије од 1929. године било је омогућено државном тужиоцу да може доћи на главни претрес и на њему заступати приватног тужиоца и чинити одговарајуће предлоге. У поменутом члану влога државног тужиоца поред горњих навода није даље разрађена. „Очито да се он у поступку јављао као помагач приватном тужиоцу, а могао је учествовати само ако би га приватни тужилац позвао и ако би он лично опцијенио да јавни интерес тражи његово учешће”. (Др Божић Марковић, Уџбеник судског кривичног поступка, Београд, 1930, Народна штампа, стр. 166).

рок у оквиру кога овлаштено лице остварује своје право по приватној тужби.¹⁰

Кад је оштећени поднио кривичну пријаву, а у току поступка се утврди да се ради о кривичном дјелу за које се гони по приватној тужби, пријава ће се сматрати као благовремена приватна тужба ако је поднешена у року предвиђеном за приватну тужбу (чл. 53. ст. 2. ЗКП-а). Ова одредба је унесена да би обезбиједила извјесну сигурност за оштећеног који не мора знати разлику између кривичне пријаве и приватне тужбе. У пракси је било спорно да ли се у овом случају само одржава рок за подношење приватне тужбе, или се пак ради о приватној тужби по којој се може и мора поступити. По истом питању на савјетовању у Врховном суду Југославије (сада Савезни суд) 22. и 23. децембра 1969. године „главни реферат је заузео становиште да пријава представља приватну тужбу по којој суд мора поступити, а коначно је закључено, већином гласова, да се ради о одржавању рока за подношење приватне тужбе”.¹¹

IV — Приватна тужба и поступак њеног остваривања

Приватна тужба се подноси у року од три мјесеца од дана сазнања за учињено кривично дјело и учиниоца (чл. 52. ст. 1. ЗКП-а). Кориштење права на приватну тужбу је орочено да би неизвјесност окривљеног да ли ће бити гоњен и да ли ће се покренути кривични поступак против њега била сведена на одређено потребно вријеме. Но оштећениково право на приватну тужбу које је на једној страни временски ограничено, знатно је проширено на другој страни тиме што је одређено да то његово право последице његове смрти прелази на његовог брачног друга, односно на одговарајуће сроднике.

Законодавац је предвидио да у извјесним случајевима рок за подношење приватне тужбе не почиње тећи од дана сазнања за кривично дјело и учиниоца, него од другог момента. Наиме, ако се приватни тужилац у року од три мјесеца по сазнању за кривично дјело и учиниоца обратио за посредовање мировном вијећу или другом самоуправном суду овлашћеном за посредовање у мирењу, рок за подношење приватне тужбе почиње да тече од дана када је поступак пред тим вијећем окончан, а ако поступак није окончан у року од три мјесеца, онда протеком рока од три мјесеца.

Одступање од првопоменутог рока постоји и у случају противтужбе, тј. када је подигнута приватна тужба због кривичног дјела увреде. У том случају окривљени може до завршетка главног претреса и мимо рока од три мјесеца подићи

¹⁰ Др Тихомир Васиљевић: Систем 1981. године, стр. 150.

¹¹ Др Бранко Петрић: Нека питања о примјени Новеле ЗКП-а из 1967. год., Савјетовање у Врховном суду Југославије 22/23. 12. 1969. године, Правни живот, бр. 2, 1970, стр. 62.

тужбу против тужиоца који му је увреду повратио. За противтужбу се не може узети свака тужба коју окривљени подноси против тужиоца за кривично дјело настало из истог догађаја, него се односи само на повраћену увреду, што значи да окривљени мора признати да је он први нанео увреду да би могао користити противтужбу. Уколико приватни тужилац одустане од тужбе шта ће бити са противтужбом зависи од схватања правне природе противтужбе. Ако се она сматра самосталном тужбом, онда без обзира што је приватни тужилац одустао од приватне тужбе, противтужба остаје на снази. Уколико противтужба има акцесорни карактер одустанком од приватне тужбе поступак се обуставља по противтужби, што сматрамо и правилним. „Противтужба је повластица за окривљеног и њој нема мјеста ако већ није покренут кривични поступак по приватној тужби за увреду и сматрамо да је одбрана окривљеног основна сврха противтужбе и захтјев да се приватни тужилац казни подређен је тој сврси”.¹²

Законодавац је у члану 435. ЗКП-а одредио и садржину као и одговарајућу форму приватне тужбе. Има мишљења да би поред елемената наведених у поменутом члану као обавезне елементе требало предвидјети „вријеме и мјесто извршења кривичног дјела, као и тачну адресу извршиоца, јер недостајање ових елемената ствара тешкоћу приликом испитивања приватне тужбе, утврђивања надлежности суда, проналажења и позивања окривљеног на главни претрес”.¹³

Приватна тужба, попут других оптужних аката, садржи и одговарајуће приједлоге, али се њом не може предлагати да се окривљени стави у притвор иако то ЗКП-ом није изричито одређено. До овог закључка мора се доћи анализирајући одредбе члана 435. ст. 2. ЗКП-а, гдје се каже да се у оптужном приједлогу може ставити приједлог да се окривљени стави у притвор, а сама чињеница да се у ставу првом тог члана на једнак начин третира и приватна тужба и оптужни приједлог, а у ставу 2. само се помиње оптужни приједлог када се говори о предлагању притвора, указује да се приватном тужбом не може предложити одређивање притвора учиниоцу кривичног дјела за које се гони по приватној тужби.

Приватни тужилац може својом изјавом пред судом који води кривични поступак одустати од приватне тужбе до завршетка главног претреса (чл. 57. ЗКП-а). Све активности од стране приватног тужиоца прије подношења приватне тужбе у смислу да неће поднијети приватну тужбу, односно да се од ње одриче, без утицаја су на поступак који се води по приватној тужби јер су безначајне, пошто се од приватне тужбе може одустати само у току кривичног поступка до завршетка главног претреса. То подразумијева да се од приватне тужбе може одустати на сваком главном претресу, па и онда кад је

¹² Бурђица Вујић Анбелковић: Положај оштећеног у кривичном поступку (Рукопис магистарског рада), Сарајево, 1973, стр. 78.

¹³ Влајко Шошкић: *Op. cit.*, стр. 13.

он прекинут, одложен или се држи нови на основу одлуке вишег суда о укидању првостепене пресуде и враћања ствари на ново суђење.

Поред изричитог одустанка приватног тужиоца од тужбе, Закон познаје у неколико случајева и тзв. претпостављени одустанак приватног тужиоца од тужбе. Тако, на примјер, ако оштећени као тужилац и приватни тужилац пропусти рок за отклањање недостатака у оптужби, сматраће се да је одустао од гоњења, па ће се поступак обуставити (чл. 269. ст. 2. ЗКП) или пак ако приватни тужилац не дође на главни претрес иако је уредно позван, нити пошаље пуномоћника, сматраће се да је одустао од гоњења (чл. 299. ст. 2. у вези са чл. 58. ЗКП-а). Сматра се да је приватни тужилац одустао од тужбе и онда када није дошао на главни претрес на који није дошла ни противна странка, у ком случају „он нема право да побија претпоставку одустанка нити има право доказивати да његов недолазак нема тај значај”.¹⁴

Приватном тужиоцу се може дозволити повраћај у пређашње стање када из оправданог разлога није могао доћи на главни претрес, ако у року од осам дана по престанку сметње поднесе молбу за повраћај у пређашње стање (чл. 58. ст. 2. ЗКП-а). Дакле, приватном тужиоцу је дозвољен повраћај у пређашње стање само ради пропуштеног рочишта за главни претрес, у ком случају суд цијени према својој слободној оцјени оправданост разлога недоласка приватног тужиоца. Тако, према одлуци ВСМ Кр. 25/73 од 16. 5. 1973. године закашњење аутобуса због лошег времена није оправдан разлог за нејављање приватног тужиоца на главни претрес у заказано вријеме, у ком случају је оправдана обустава поступка.¹⁵

Приватна тужба се подноси у онолико примјерака колико има окривљених и један примјерак за суд. Попут других судских аката она је подложна судској контроли. Тако ће предсједник вијећа, односно судија појединац прије свега провјерити да ли је тужба благовремена и да ли је дозвољена. Поред тога судија у тужби оцјењује да ли је дјело које је предмет тужбе кривично дјело, да ли постоје околности које искључују кривичну одговорност. На бази ове оцјене (контроле) суд не може одбацити приватну тужбу налазећи да нема довољно доказа да је окривљени основано сумњив за утужено дјело уколико нису спроведене истражне радње.

Тенденција је савремених законодавстава да се број кривичних дјела за која се гони по приватној тужби сведе на што мању мјеру. Тако, ако погледамо у наше кривичне законе са циљем да видимо код колико кривичних дјела се гоњење подузима по приватној тужби, видјећемо да је тај број доста мали у односу на број кривичних дјела за која се гони по службеној дужности. Међутим, када се погледа у статистичке податке може се видјети да је велики број предмета у којима наступа

¹⁴ Др Тихомир Васиљевић: Коментар ... 1977. године, стр. 70.

¹⁵ Др Тихомир Васиљевић: Коментар ... 1977. године, стр. 71.

оштећени као приватни тужилац. Зато смо у циљу провјере обима учесталости и реализације тужбених захтјева приватног тужиоца и слично обавили једно истраживање у Општинском суду у Мостару за период од 1. 1. 1977. до 1. 1. 1980. г. те податке тог истраживања дајемо у табели.

Година	Број пријављених кривичних дјела	Број приватних тужби	Врста кривичног дјела за које се гони по приватној тужби						
			Увреда чл. 81. КЗ СР БиХ	Лака тјелесна повреда чл. 43. КЗ СР БиХ	Клевета чл. 80. КЗ СР БиХ	Оштећење туђе ствари чл. 155. КЗ СР БиХ	Ситно дјело крађе, утаје и преваре чл. 159. КЗ СР БиХ	Завођење чл. 95. КЗ СР БиХ	Одузимање туђе ствари чл. 154. КЗ СР БиХ
1977.	690	163	105	29	26	—	—	3	—
1978.	594	132	71	38	19	3	—	—	1
1979.	673	133	59	41	25	6	2	—	—

Табела број 1.

Као што је варијабилан број пријављених кривичних дјела по годинама, тако је промјенљив и број утужења од стране приватног тужиоца у односу на укупан број пријављених кривичних дјела.

У табели је приказана и структура кривичних дјела за која се гони по приватној тужби. Највише је приватних тужби поднесено због кривичног дјела увреде (чл. 81. КЗ СР БиХ) и то у 1977. години у 64,41% тужбених захтјева, у 1978. години у 53,78%, те у 1979. у 44,27% тужбених захтјева у односу на укупан број приватних тужби по годинама посматраног периода. Послије кривичног дјела увреде највећи проценат приватних тужби поднесен је због кривичног дјела лаке тјелесне повреде, гдје је присутна тенденција (у посматраном периоду) повећања броја приватних тужби за ово кривично дјело. Знатан проценат приватних тужби поднесен је и због кривичног дјела клевете (чл. 80. КЗ СР БиХ). Проценат утужења за остала кривична дјела за која се гони по приватној тужби је мали и креће се од 0,75% за кривично дјело одузимања туђе ствари (чл. 155. ст. 1. КЗ СР БиХ) до 4,51% за кривично дјело оштећења туђе ствари (чл. 154. КЗ СР БиХ).

Година	Број приватних тужби	Упућено на мировно вијеће	Дошло до мирења	Број обустава поступка	Број пресудом одбијених оптужби	Број донијетих ослобађајућих пресуда	Укупан број донијетих осуђујућих пресуда	Број пресудом изречених казни затвора	Број пресудом изречених новчаних казни
1977.	163	—	—	90	1	14	58	19	39
1978.	132	—	—	49	3	19	61	21	40
1979.	133	13	3	60	5	11	57	13	44

Табела број 2.

Из табеле 2. можемо видјети какав је био исход поступка вођеног по приватној тужби у овом посматраном периоду. Ту нас је нарочито интересовало како се приватна тужба пред мировним вијећем рјешава, будући да тај институт нисмо имали у ранијем ЗКП-у. Како је чланом 557. ЗКП-а одређено да ће примјена одредбе која се односи на мировно вијеће (чл. 445. ЗКП-а) почети даном када то буде одређено републичким и покрајинским законом, то је функционисање овог института касно почело. Наиме, тек се у другој половини 1979. године почело са примјеном члана 445. ЗКП-а у Општинском суду у Мостару, па је мали проценат приватних тужби упућен мировном вијећу ради покушаја мирења. То је свега 9,7% у односу на укупан број приватних тужби те године. Од тога процента свега су три ријешена у поступку пред мировним вијећем, што је доста мали број. Због закашњеле примјене овог института, а и ових оскудних података, сада нисмо у могућности да дајемо неке аргументоване закључке о овом питању.

Како је видљиво из табеле, велики проценат приватних тужби „резултирао“ је осуђујућом пресудом, а суд се код оваквих пресуда више опредјељивао за новчану казну неголи за казну затвора.

Али поступак вођен по приватној тужби (у овом периоду) у највећем проценту је обустављан, па било да је приватни тужилац, користећи своја права, одустао од већ поднесене приватне тужбе, било да је суд, налазећи да постоје разлози за обустављање поступка предвиђени чланом 270. тачка 1—3, тужбу одбацио. На основу овог податка могло би се закључити да је био велики број неоснованих приватних тужби, што се правда чињеницом да је започињање кривичног поступка при-

ватном тужбом резултат оцјене оштећеног, односно овлаштеног лица, која оцјена често може бити и субјективна. Она понекад може да буде и резултат одређених „расположења“ оштећеног, односно овлаштеног лица, као што је на примјер жеља да се некоме „нашкоди“ самим чином подношења приватне тужбе без обзира на њен исход.

V — Положај приватног тужиоца у кривичном поступку

Приватни тужилац је странка у кривичном поступку, па има сва права која ЗКП даје страници. Наиме, он има сва права која има и јавни тужилац осим оних која јавном тужиоцу припадају као државном органу. Законом предвиђеним фондом права и дужности одређен је и процесни положај приватног тужиоца у кривичном поступку, те сагледавање обима и структуре тих права и дужности даје нам слику о положају приватног тужиоца у кривичном поступку.

Тако, могли бисмо рећи, основно и полазно право приватног тужиоца јесте да поднесе приватну тужбу суду и да је заступа пред судом. Ако приватни тужилац на основу података и доказа са којима располаже установи да не може поднијети приватну тужбу, онда може истражном судији поднијети захтјев за спровођење истраге. Када истражни судија спроведе истрагу обавјештава о томе приватног тужиоца и позива га да у року од осам дана поднесе приватну тужбу (чл. 176. ЗКП-а). Ако се приватни тужилац не сложи са истражним судијом у вези спроведене истраге и њених резултата, онда може предложити истражном судији допуну истраге. Приватни тужилац може у истрази присуствовати извођењу свих истражних радњи, а може стављати и приједлоге истражном судији да се изврше поједине истражне радње. Осим тога има право да у току истраге предлаже доказе који су од важности за утврђивање кривичног дјела, као и за проналажење учиниоца кривичног дјела.

Приватни тужилац у тужби може да истакне и имовинскоправни захтјев и доказе који су од важности за утврђивање тог захтјева.

У теорији се постављало питање да ли приватни тужилац може тражити да орган унутрашњих послова предузме поједине истражне радње уколико је учинилац кривичног дјела непознат, ако би с обзиром на околности случаја било цјелисходно да се прије покретања истраге предузму такве радње. Превладава становиште да приватни тужилац може тражити да орган унутрашњих послова предузме поједине истражне радње и прије истраге уколико је учинилац кривичног дјела непознат ако је то цјелисходно.¹⁶

¹⁶ Др Тихомир Васиљевић: Систем... 1981. године, стр. 498.

Др Јован Бутуровић: Примјене неких одредаба ЗКП-а које се односе на оштећеног као тужиоца, Билтен Правне службе ЈНА, бр. 5/70, стр. 18.

На другој страни неки теоретичари изричито не истичу да то право припада приватном тужиоцу, али када говоре о субјектима овлашћеним на предлагање предузимања ових истражних радњи, помињу само јавног тужиоца.¹⁷

Заиста Закон у члану 155. каже „јавни тужилац може тражити од органа унутрашњих послова да предузме поједине истражне радње“, те руководећи се текстом Закона могло би се закључити да приватни тужилац нема то право. Међутим, у циљу побољшања положаја оштећеног (приватног тужиоца) у кривичном поступку мислимо да би приватном тужиоцу требало признати ово право.

На главном претресу приватни тужилац заступа приватну тужбу и има право да поставља питања оптуженом, свједоцима и вјештацима. Може износити примједбе и објашњења у погледу исказа ових лица, а може дати и приједлоге за допуну доказног поступка. Приватни тужилац може и прије казивања главног претреса захтијевати да се на главни претрес позову нови свједоци или вјештаци или да се прибаве нови докази (чл. 282. ЗКП-а). У захтјеву мора назначити којим од предложених доказа доказује поједине чињенице.

Приватни тужилац има право да измијени оптужбу на главном претресу у случају када се у току главног претреса, на његовом нахођењу, измијенило чињенично стање. Измијену може одмах тражити, а може тражити да се претрес одложи ради припремања нове оптужбе. О измјени оптужбе може се говорити само ако се она односи на исто лице и битно исти догађај, јер ако би се „новоописано дјело битно разликовало од првоописаног, или ако је између ова два дјела (догађаја) остала само субјективна веза — веза по личности учиниоца, онда би се ту радило о новооткривеном дјелу”.¹⁸

Уколико окривљени на главном претресу учини ново дјело или се у току поступка (главног претреса) открије раније учињено дјело, приватни тужилац може проширити тужбу и на то дјело. Проширење може да учини одмах, а може и касније по том дјелу покренути кривични поступак, с тим што мора пазити да се не пропусти рок предвиђен за подношење приватне тужбе.

У завршној ријечи приватни тужилац има право да изнесе своју оцјену доказа изведених на главном претресу и да изложи своје закључке о чињеницама важним за коначну одлуку суда. Он може стављати и друге приједлоге (приједлог о кривичној одговорности, приједлог да се примијене одговарајуће одредбе закона), али приватни тужилац најчешће изјављује да остаје при тужби.

Приватни тужилац има право жалбе из свих жалбених разлога. Не може се жалити у корист окривљеног, а не би било ни логично да се приватни тужилац, чије је лично или имо-

¹⁷ Алекса Билан: Права оштећеног као тужиоца, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, бр. 1, 1972, стр. 98.

¹⁸ Др Тихомир Васиљевић: Систем... 1981. год., стр. 512.

винско право повријеђено или угрожено кривичним дјелом од стране оптуженог, сад жали у његову корист.

Он може одустати од тужбе све до завршетка главног претреса, а може одустати и од изјављене жалбе на пресуду и то све до доношења одлуке од стране другостепеног суда.

Ако се по изјављеној жалби држи претрес пред другостепеним судом, том претресу присуствује приватни тужилац. Када се поступак пред другостепеним судом води у вијећу, приватни тужилац може захтијевати да буде позван на сједницу вијећа, а и сам предсједник вијећа га може позвати иако није тражио ако оцијени да би његово присуство било корисно за разјашњење ствари.

Приватни тужилац има право да употребљава свој језик у кривичном поступку. У скраћеном поступку приватни тужилац има нешто шира права него што их има у редовном поступку, јер се у извјесним случајевима може одржати претрес у његовом одсуству, а да га не погађа претпоставка да је недоласком на главни претрес одустао од гоњења. Премда је у скраћеном поступку главни претрес замишљен као претрес правног карактера, може се десити да у неким случајевима на претресу не присуствују други субјекти сем судије. Тако се главни претрес може одржати и ако не дође приватни тужилац који има пребивалиште ван подручја суда коме је поднесена приватна тужба ако је ставио приједлог суду да се одржи главни претрес без његовог присуства (чл. 442. ст. 2. ЗКП-а). Дакле, одржавање главног претреса у одсуству приватног тужиоца могуће је само ако су претходно испуњена два услова, да је дат предлог приватног тужиоца да се одржи претрес, што значи да без предлога не може бити суђења у одсуству, те ако приватни тужилац има пребивалиште ван мјеста суда. Овакав начин суђења предвиђен је ради избјегавања непотребних трошкова, а и из разлога цјелисходности.

VI — Закључак

Гоњење по приватној тужби оштећеног кривичним дјелом као изузетак од начела официјелности је институт којег познају сва савремена законодавства, с тим што, како смо то већ истакли, разлике постоје по питању да ли право на приватну тужбу могу имати физичка и правна лица, или пак само физичка. Успостављање овог института оправдано је чињеницом што се ради о таквој категорији кривичних дјела гдје је знатно повријеђен или угрожен интерес шире друштвене заједнице, тако да би гоњење по службеној дужности изазвало веће штете него користи. Зато је законодавац код ове категорије кривичних дјела у пуној мјери поштовао субјективни став оштећеног и њему препустио право на гоњење или на то овлашћеним лицима. У том смислу се приватна тужба јавља као процесна претпоставка за вођење поступка, јер без ње нема ни

поступка, а обзиром на садржину она се јавља и као институт материјалног права.

Јавни тужилац ни прије покретања кривичног поступка по приватној тужби, нити у било којој фази поступка нема никаква овлашћења у смислу предузимања неких процесних радњи, каквих рјешења има у упоредном законодавству. Приватни тужилац има сва права која има и јавни тужилац осим оних која јавном тужиоцу припадају као државном органу. У теорији је било приједлога да се приватном тужиоцу признају и ова права, али мислимо да побољшање положаја оштећеног у кривичном поступку не треба тражити у том правцу, јер оштећени као странка у кривичном поступку има доста повољан положај у односу на друге субјекте, првенствено окривљеног, за разлику од положаја оштећеног као споредног субјекта у кривичном поступку. Зато, ако би се путем измјена законских одредби ишло путем побољшања положаја оштећеног у кривичном поступку, онда би то превасходно требало учинити у односу на оштећеног као споредног кривичнопроцесног субјекта.

Биљана Буричин

асистент Правног факултета у Титограду

ПАРНИЧНА СПОСОБНОСТ ПО ЗАКОНУ О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

1. Појам парничне способности

Парнична способност странке може да се схвати на два начина. Прво, то је способност странке да пуноважно предузима радње у поступку. На примјер, да поднесе тужбу суду, да улаже правне љекове, итд. Друго, да странка прима к знању пуноважно предузете парничне радње суда и противне странке. На примјер, да тужилац прими одговор на тужбу, да странке приме решење о прекиду поступка, итд. Парнично способна странка може парничне радње да предузима самостално, а може да их врши и преко заступника (пуномоћника).

Поређење способности бити странка и парничне способности показује да је страначка способност шира од парничне.¹ Способност бити парнична странка је претпоставка за постојање парничне способности. Другим ријечима, странка може да има страначку способност, а да, ипак, не буде парнично способна. Тако, лица која су потпуно лишена пословне способности немају парничну способност. Њихове парничне радње предузимају законски заступници, мада таква лица могу да буду титулари процесних права и обавеза.

2. Парнична и пословна способност

Парнична способност процесног права одговара пословној способности материјалног права.² Управо из тога разлога се у правној науци, понекад, парнична способност назива „процесном делатном способношћу”.³

¹ Способност бити парнична странка значи да један субјекат може да буде титулар процесних права и обавеза.

² Под пословном способношћу се подразумева способност једног лица да изјавама своје воље предузима правне радње. Детаљ. о томе вид. Гамс, Увод у грађанско право, Београд, 1977, стр. 94 и след.

³ Абрамов, Совјетскиј грађанскиј процес, 1948, стр. 28.

Пословна способност је везана за правне радње са којима се стварају, мијењају или гасе правни односи. Парница, такође, може да се схвати као правни однос (двострани, тространи).⁴ Ако би се тако посматрало, било би непотребно издвајати посебно пословну и парничну способност.

Међутим, правни однос може да се посматра на два начина: материјалноправно и процесноправно. Материјалноправни однос се битно разликује од процесноправног.⁵ Управо из те разлике проистичу и оне између пословне и парничне способности, а оне нијесу безначајне.

Пословна способност физичког лица може да буде двострука. 1) Физичко лице је способно за све изјаве воље. 2) Физичко лице је способно само за неке изјаве воље. Тако, лице са навршених петнаест година живота, а способно је за расуђивање може да направи тестамент (чл. 59. Закона о наслеђивању Црне Горе). Међутим, код парничне способности, странка је способна за све радње, тј. ако нема потпуну парничну способност не може предузимати никакве радње.

Неки правни посао може да закључи и лице које није пословно способно, па да се тај посао накнадно одобри. Супротно у парници, странка која нема парничну способност не може да предузме радње, чије би дејство зависило од одобрења законског заступника. То из разлога, јер суд као државни орган не смије свој рад усмјеравати зависно од воље законског заступника неспособне странке.

3. Парнична способност као процесна претпоставка

Парнична способност је процесна претпоставка. На њено постојање суд пази *ex officio* током читавог поступка. Суд је дужан да предузме све мјере да би парнично неспособна странка била правилно заступана.

Суд је дужан да обавијести законског заступника о парници и позове га да се прихвати своје улоге. Ако је за заступање потребно посебно овлашћење суд ће наложити законском заступнику да то овлашћење прибави. Ако странка нема законског заступника, суд ће обавијестити орган старатељства да га он постави. Међутим, суд може и сам поставити привременог

⁴ Тако: Благојевић, Начела приватног процесног права, 1936, стр. 179; Hellwig, System des deutschen Zivilprozessrechts I, 1912, стр. 297; Rosenberg, Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechts, 1954, стр. 7; Познић, Грађанско процесно право, 1980, стр. 27.

⁵ У процесноправном односу учествује суд као орган државе, па он добија јавни карактер за разлику од материјалноправног који је претежно приватног карактера. За постанак и престанак материјалног односа је потребно да постоје материјалне чињенице. Процесни однос настаје до- стављањем тужбе туженом, а престаје претежно правноснажношћу пре- суде. Процесни однос је постајао и онда када суд установи да између странака није било материјалног. Затим се они разликују у правима и обавезама и то у погледу садржине. Разлика је очита и у дјеловању учесника једног и другог односа.

заступника. Вид.: чл. 84. Закона о парничном поступку. Управо та могућност не дозвољава да тужбу одбаци због недостатка парничне способности. Суд може да одреди и рок да би се недостаци у заступању отклонили. За вријеме тога рока могу се предузимати само радње због чијег би пропуштања настале штетне последице за странку. У случају да се ови недостаци не могу отклонити или када безуспјешно протекне рок, суд ће решењем укинути све изведене радње које су захваћене недостацима и одбацили тужбу, ако су недостаци такве природе да се поступак даље не може водити (чл. 83. ст. 5. Закона о парничном поступку).

Странка може да постане парнично способна у току парнице, а да суд није прије примијетио њену неспособност. Радње које је предузела прије постаће пуноважне ако их странка одобри. Одобрење се односи на све радње које су предузете. Губитак парничне способности у току спора доводи до прекида поступка *ex lege*, под условом да странка нема пуномоћника (чл. 212. ст. 1. Закона о парничном поступку).

За оцјену парничне способности странке одлучујуће је стварно стање душевног здравља, а не да ли је у то вријеме била одузета пословна способност.⁶ Суд може током поступка да увиди да је странка душевно поремећена. Тако, излагањем странке на рочишту, на основу писмене садржине поднеска, итд. Решење о одузимању пословне способности не постоји, а не води се ни поступак о одузимању. Суд, пошто му одребе не чињенице потврде сумњу, треба да застане са поступком и да обавијести орган старатељства да би поставио стараоца.⁷

Повреда правила о парничној способности представља апсолутно битну повреду одредаба парничног поступка (чл. 354. тач. 10. Закона о парничном поступку). Виши суд, зависно од природе повреде, може пресуду укинути и вратити предмет нижем суду, или, пак, укинути пресуду и одбацили тужбу.

Повреда правила о парничној способности може да доведе и до улагања ванредних правних љекова. Вид.: чл. 421. тач. 3; чл. 422. ст. 1; чл. 385. тач. 1; чл. 404. тач. 1; чл. 410.

4. Парнична способност нашег држављанина и странца

Регулисање пословне способности је дато у надлежност република, односно покрајина. Парнична способност нашег држављанина се одређује по закону републике који је мјеродаван за утврђивање пословне способности (чл. 87. ст. 1. Закона о парничном поступку). Тај закон је одређен савезним законом о решавању сукоба закона и надлежности у статусним, породичним и наслеђним односима.⁸

⁶ Вид. решење Врховног суда Босне и Херцеговине, Гж 7265/71 од 22. 3. 1972, објав. у ЗСО, 1972-1-72.

⁷ Тако и у одлуци Врховног суда Хрватске, објав. у ЗСО, 1977-4494.

⁸ Објављен у „Службеном листу СФРЈ”, 9/79.

Наш држављанин ће бити парнично способан по закону републике, односно покрајине на чијој територији има пребивалиште (*lex domiciliae*). У случају да нема пребивалиште на територији СФРЈ, пословна способност се одређује по праву републике, односно покрајине чији је држављанин. Ако наш држављанин није пословно способан по праву републике, односно покрајине на чијој територији има пребивалиште, пословна способност ће се цијенити по праву републике чији је држављанин (чл. 9. ст. 3. наведеног закона). То из разлога да би му се и у таквим случајевима пружила могућност да учествује у поступку.

Наш држављанин који није парнично способан по закону републике, односно покрајине који је мјеродаван за процјенљивање његове пословне способности, а парнично је способан по закону републике пред чијим се судом води поступак, може сам предузимати радње у поступку (чл. 87. ст. 2. Закона о парничном поступку). Као што се види законодавац је странци слободно препустио да се изјасни о могућности, коју јој пружа закон републике пред чијим судом се води поступак. Суд императивно не одређује парничну способност таквој странци. То слиједи из редакције наведеног члана, гдје се даље каже да ће законски заступник такве странке вршити радње у поступку, све док странка не изјави да сама преузима вођење парнице.

Страни држављанин је парнично способан пред југословенским судом ако му ту способност даје закон земље чији је држављанин (чл. 88. ст. 1. Закона о парничном поступку). На примјер, постави се питање парничне способности енглеског држављанина код нас. Наш законодавац одређује његову способност према нашој колизионој норми, а она упућује на закон земље чији је држављанин у питању. Међутим, ако би се питање парничне способности поставило пред енглеским судом, он би примијенио закон земље гдје се налази домицил тога лица. Значи, питање парничне способности у разним државама би се различито и решавало.

Исто као и за нашег држављанина, тако и странцу је допуштено да бира да ли ће користити свој национални закон или закон републике, односно покрајине пред чијим судом се води поступак приликом оцјене његове парничне способности (чл. 88. ст. 2. Закона о парничном поступку). У Закону о парничном поступку нема одредбе која би одређивала да ли је за законског заступника страног држављанина потребно посебно овлашћење за предузимање неких радњи у поступку. Ако му то одобрење тражи пропис његове државе, онда ће му бити потребно и пред нашим судом, сходно чл. 88. ст. 1. Закона о парничном поступку.

Парнична способност лица које нема држављанство се одређује према нашем закону.

5. Парнична способност пословно способних лица

а) Физичка лица. Свако физичко лице које је потпуно пословно способно може само вршити радње у поступку (чл. 79. ст. 1. Закона о парничном поступку). То су лица која су стекла пунољетство (осамнаест година живота), као и малолетници који су ступили у брак прије пунољетства. Лица којима је потпуно одузета пословна способност нијесу парнично способна. Њих заступају њихови законски заступници.

б) Правна лица. У правној теорији постоје два гледишта о парничној способности правних лица.

Једно полази од тога да су правна лица парнично способна, али само преко својих органа, преко којих су и правно способни.⁹

Друго гледиште не признаје парничну способност правним лицима. Парничне радње предузимају њихови органи и они имају положај законских заступника.¹⁰

Данас преовлађује схватање да су правна лица пословно способна, а тиме им се признаје и парнична способност. Новина Закона о парничном поступку од 1976. год. у односу на претходни текст је у томе што је напустио правило о законским заступницима правних лица. Произилази из новог текста да су правна лица парнично способна. На такав закључак наводи и постојање апсолутно битне повреде одредаба Закона о парничном поступку услед неправилности што странку као правно лице није заступало овлашћено лице (чл. 354. ст. 2. тач. 10. Закона о парничном поступку). Закон о удруженом раду, такође, говори о заступнику („Заступник је овлашћен...”, чл. 438. ст. 3. ЗУР-а). Правна лица заступају њихови органи, а они су одређени: статутом, самоуправним општим актом (најчешће самоуправним споразумом) или другим законским правилима у недостатку наведених.

6. Парнична способност пунољетних лица дјелимично лишених пословне способности

Пунољетно лице коме је дјелимично ограничена пословна способност парнично је способно у границама своје пословне способности (чл. 79. ст. 2. Закона о парничном поступку). Одредба заслужује дискусију.

Пунољетно лице дјелимично лишено пословне способности може само предузимати неке правне послове. Тако, лицу је одузета дјелимично пословна способност због сталне и претјеране употребе живчаних отрова, па стога оно не може располагати својом имовином. Међутим, такво лице може да закључи брак, а тиме може да буде парнично способно у евентуал-

⁹ Абрамов, *op. cit.*, стр. 28.

¹⁰ Тако: Rosenberg, *op. cit.*, стр. 119; А. Борђевић, Теорија грађанског судског поступка, Београд, 1923, стр. 70.

ном брачном спору. Пунољетно лице дјелимично лишено пословне способности може закључити и неке правне послове, за чију је пуноважност потребно да их одобри старатељ, односно орган старатељства (*negotia claudicantia* или шепави правни послови). Ако би се пунољетним лицима дјелимично лишеним пословне способности, признала ограничена способност и у поступку, онда би они могли да предузимају парничне радње чија би пуноважност зависила од накнадног одобрења. Суд као државни орган не смије дозволити да парничне радње зависе од одобрења и то лица које штити приватне интересе.

Одредба чл. 79. ст. 2. Закона о парничном поступку није сасвим прецизна. Она омогућава тумачење да се и у парници могу да предузимају парничне радње под условом накнадног одобрења, а зна се да то у парници није дозвољено. Одредбу би требало промијенити у смислу тога да су пунољетна лица дјелимично лишена пословне способности, парнично способна у парницама насталим поводом правних односа у којима су се та лица могла самостално обавезати.¹¹

7. Парнична способност малољетника

а) Лица до навршене четрнаесте године живота су млађи малољетници. Она су пословно потпуно неспособна, а самим тим немају ни парничну способност. Њих заступају њихови законски заступници (чл. 80. ст. 1. Закона о парничном поступку).

б) Лица од навршене четрнаесте, па до осамнаесте године живота су старији малољетници. Они су пословно ограничено способни, тј. изједначени су са пунољетним лицима дјелимично лишеним пословне способности. Изузетак постоји у случају да такав малољетник закључи брак.

Малољетник који није стекао потпуну пословну способност парнично је способан у границама у којима му се признаје пословна способност (чл. 79. ст. 3. Закона о парничном поступку). Ова одредба показује да је нови законски текст одступио од претходног у коме је ова одредба гласила: „Малољетник који није по постојећим прописима стекао потпуну пословну способност нема парничну способност.” То је значило да малољетно лице које није потпуно пословно способно, није ни парнично способно, па чак ни у погледу оног правног односа којег је могао самостално закључити (уговор о раду).

Старији малољетник је изједначен са пунољетним лицем дјелимично лишеним пословне способности. Пунољетном лицу се признавала парнична способност у границама пословне способности, па је онда требало признати и старијем малољетнику, а не сасвим му је одузети. Ако старији малољетник може слободно располагати својом зарадом, *exempli causa*, требало му

¹¹ Слично и Зуглаи, Грађански парнични поступак ФНРЈ, Загреб, 1957, стр. 229.

је и у парници дати слободу за парничне радње које су у вези са правним односом у којем се могао самостално обавезати. Малољетнику у парници пријети мања опасност од штетних последица, с обзиром да је присутно начело поучавања неуке странке. Непрецизност је на тај начин отклоњена новим текстом.

Светозар Добросављевић
судија Општинског суда, Нови Сад

ТРОШКОВИ У СУДСКОМ ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ

Опште одредбе

Како је овај рад замишљен претежно као коментар и краћа теоријска разматрања одредаба чл. 32. ЗИП и других одговарајућих одредаба о трошковима поступка, посебног карактера, исти ћемо нужно започети цитатом поменуће законске одредбе.

„Трошкови извршења

Чл. 32.

Трошкове извршења претходно сноси поверилац.

Поверилац је дужан да предујми трошкове извршења у року који му одреди суд.

Ако поверилац не предујми трошкове извршења у том року, суд ће обуставити извршење.

Ако је поступак покренут по службеној дужности, трошкове претходно сноси орган који је извршну исправу донео у првом степену.

Дужник је дужан да повериоцу, на његов захтев, накнади трошкове који су били потребни за извршење.

Поверилац је дужан да дужнику, на његов захтев, накнади трошкове извршења које му је неосновано проузроковао.

Захтев за накнаду трошкова може се поднети најдоцније у року од 30 дана од дана окончања поступка.”

Чини се да се законодавац одлучио на и сувише преамбизиозан подухват када је покушао да са неколико горе цитираних општих одредаби разреши судбину трошкова извршног поступка. Томе нису значајније допринеле ни одредбе посебног карактера (види: чл. 54. ст. 2, чл. 57. ст. 2, чл. 80. ст. 3, чл. 88,

чл. 89. ст. 3, чл. 153. ст. 2. и др.) јер оне пре свега решавају специфичне случајеве, а често и овде нису довољне.

Законодавац користи термине „трошкови извршења” и „трошкови извршног поступка”, па се на први поглед може помислити да се ради о терминолошкој недоследности, јер је она готово уобичајена. Иоле пажљивијем читаоцу одмах ће пасти у очи да се заправо ради о два различита појма који се неадекватно користе. Разлог за то треба тражити, пре свега, у томе што је законодавац пропустио да ова два термина појмовно разлучи и дефинише. По нама, трошкови извршног поступка су сви они издаци учињени у току и поводом извршног поступка, док је термин трошкови извршења ужи и подразумева трошкове у поступку спровођења извршења (поводом предузимања појединих извршних радњи), дакле у ситуацији када је извршење већ одређено и решење о извршењу постало правоснажно. У одредбама које коментаришемо се, почев од наслова, погрешно користи термин „трошкови извршења” јер се из смисла види да се заправо ради о трошковима целог извршног поступка.

Занемарујући, на моменат, ове непрецизности уочавамо намеру законодавца да начелним одредбама регулише питање претходног сношења трошкова, санкције према повериоцу за случај да не предујми трошкове на које га суд обавезе, трошкове када се извршење покреће и спроводи по службеној дужности и питање коначног сношења трошкова. Овакво одређење нам нужно намеће потребе за сходном применом одговарајућих одредаба из главе XII ЗПП (позивом на чл. 14. ЗИП) у ситуацијама када пре свега треба оценити шта све спада у трошкове поступка (чл. 151. ЗПП), када постоји супарничарство (чл. 161. ЗПП), када треба расправити питање трошкова друштвеног правобраниоца самоуправљања и јавног тужиоца који учествују у поступку (чл. 162. ЗПП) и трошкова јавног правобраниоца (чл. 163. ЗПП), питање обезбеђења трошкова поступка када је поверилац страни држављанин тзв. акторска кауција и др. (чл. 169—171. ЗПП), питање ослобађања од плаћања трошкова поступка (чл. 172—178. ЗПП) и друга питања. Свакако да при том треба имати у виду специфичности ова два поступка.

Враћајући се на одредбе чл. 32. ЗИП покушаћемо да утврдимо њихов смисао и значај.

Вероватно је да се одредбом става 1. желело прихватити слично решење као у одредби чл. 153. ст. 1. ЗПП, односно да се повериоцу, на коме је почетна иницијатива за вођење поступка, претходно ставе на терет трошкови везани за процесне или извршне радње које је предложио. При томе се очигледно губи из вида да се у извршном поступку стварају такође трошкови иницирани предлозима дужника или пак других учесника поступка, па је по нама једино прихватаљиво могуће тумачити ову одредбу у духу одредаба из чл. 153. ЗПП.

Одредбе става 2. и 3. очигледно представљају логички и садржајно једну целину и вероватно су омашком коначне ре-

дакције законодавца разбијене у два посебна става. Предујмљење трошкова од стране повериоца које законодавац поставља као услов да би се извршни поступак водио је преоштро постављен јер би стриктним тумачењем на пример дошли у ситуацију да због неплаћања таксе на предлог и одлуку обуставимо извршење иако интересе фискауса, заправо лако и независно од овог поступка, можемо задовољити кроз поступак административног извршења, сходно прописима о судским таксама и управним прописима. Овде се вероватно мислило на предујам трошкова за предузимање одређених извршних радњи које захтевају материјалне — новчане издатке (нпр. путни и други трошкови службеног лица, трошкови процене путем стручног лица, трошкови чувања пописаних ствари и сл.). У оваквом случају када су у питању неопходне извршне радње у потпуности оправдавамо строгост поменуће одредбе. За то има више разлога. Пре свега не можемо очекивати предујмљивање тих трошкова од стране самог дужника јер је логично да он то неће учинити. Привремено оптерећивање средстава суда такође не би дошло у обзир из педагошких и фискалних разлога, уосталом тиме би се непотребно учинило знатно одступање од правила која важе у осталим процесним законима. Што се тиче рока за полагање предујма, разумљиво је што он није одређен јер зависи од околности случаја и ствар је конкретне фактичне оцене.

Што се тиче одредбе ст. 4, бојимо се, да се мотив за доношење овакве одредбе неће увек (и најчешће) поклапати са резултатом њене примене. Наиме, ради се вероватно о тежњи да се претходни трошкови ставе на терет оном органу или друштвено-политичкој заједници код које ће се након извршења новчана средства слити. Пошто је то по правилу друштвено-политичка заједница, не видимо разлога зашто претходно стављати на терет трошкове органу који је донео извршну исправу у првом степену, а не одмах на терет оне друштвено-политичке заједнице код које ће се средства оприходовати. Овде треба рећи још и то да се ради о поступку који се покреће по службеној дужности (нпр. извршење ради наплате изречене новчане казне, извршење одлуке о конфискацији имовине и др.) који се додуше најчешће покрећу на иницијативу органа који је у првом степену донео извршну исправу, што не значи да не може бити покренут на иницијативу ког другог органа, рецимо јавног тужиоца, јавног правобраниоца... итд. или пак тако што је сам надлежни суд сазнао за извршну исправу и покренуо извршни поступак, па утолико пре не видимо разлоге да у овај поступак на било који начин увлачимо орган који је у првом степену донео извршну исправу. Овде се нужно морамо вратити на одредбе чл. 2. ЗИП и констатовати доследност у контраверзности одредаба став 2. и став 4. и одредбе која је предмет нашег коментара, јер законодавац изгледа по сваку цену хоће да у један једностраначки поступак (само против дужника) увуче још неко лице и да му својство повериоца.

Илустрације ради ћемо споменути да је ово у пракси многих судова довело до апсурдних ситуација, да нпр. један кривични судија ради наплате новчане казне пише предлог за извршење, да га затим извршни судија извештава да је продаја путем усменог јавног надметања остала без успеха те га позива да у законском року стави предлог за нову продају, да доведе купце и сл., па тако долази до непотребне преписке двојице судија без икаквог ефекта, уместо, да се искључиво организационим методама (нпр. отварањем аукцијских места) у једном бржем мање формалном једностраначком поступку спроводе такве врсте извршења и избегну овакве и сличне забуне.

Одредба става 5. уређује коначно сношење трошкова на релацији поверилац—дужник, док оставља отворено питање судбине трошкова евентуалних других учесника у поступку. За поједине од њих можемо наћи решење у сходној примени одговарајућих одредаба ЗПП које су напред цитиране, али због специфичности извршног поступка могуће је појављивање и таквих субјеката које у парници немамо, па је потребно расправити и њихов захтев за трошкове сходно важећим принципима и начелима овог и парничног поступка. Принцип из одредбе чл. 154. ст. 1, да странка која у целини изгуби парницу је дужна накнадити трошкове... овде је очигледно, по природи ствари, неприменљив па је разумљив и сасвим правичан принцип (трошкови који су били *потребни*), а који је по нашој оцени, када су у питању трошкови повериоца и дужника, довољан да суд у свакој конкретној ситуацији да правилну оцену.

Принцип који поставља одредба става 6, да је поверилац дужан накнадити дужнику (на његов захтев) *неосновано проузроковане* трошкове је у очигледној корелацији са принципом израженим у одредби претходног става, па се на први поглед намеће закључак о сувишности ове одредбе јер се правилном применом принципа из одредбе ст. 5. долази до истих резултата. Но с обзиром на специфичности извршног поступка могуће је да се предујмљивањем потребних трошкова извршења спроведе, а да након тога дође до укидања решења о извршењу или извршне исправе или на било који други начин до негативног окончања поступка по повериоца па ће се разумљиво раније *потребни* трошкови сада показати *неосновано проузрокованим*. Стога сматрамо на месту резерву изражену у овој одредби јер би се то питање иначе морало расправљати у једној непотребној парници.

Одредба става 7. не би требала да изазове дилеме, без обзира на чињеницу да извршни поступак може бити окончан на разне начине (одбачај предлога, одбијање предлога, обустава извршења, спроведеним извршењем односно оном радњом којом је остварено потраживање... итд.). По нама, рок би требао да се рачуна од дана када је странка или учесник сазнао за окончање поступка јер закон у многим случајевима не предвиђа доношење одлуке о окончању поступка. Требало би свакако фиксирати и објективни рок. Идеја о обавезном доноше-

њу деклараторног решења којим се утврђује окончање поступка изнета код аутора Трива—Белајец—Дика у књизи *Судско извршно право* (стр. 237) чини се и нама сасвим прихватљивом.

Посебне одредбе

Посебне одредбе како је то уобичајено имају за циљ конкретизацију, даљу разраду принципа из општих одредаба или пак да разреше ону специфичност која се по природи ствари не може подвести под опште принципе. Оне су претежно садржане у одредбама овог закона и то две у одредбама општег дела (чл. 54. ст. 2. и чл. 57. ст. 2. ЗИП) док су остале садржане у одредбама посебног дела закона (на пример чл. 80. ст. 3, чл. 88, чл. 89. ст. 3, чл. 153. ст. 2. и др.). И закон о парничном поступку у чл. 160. познаје једну такву посебну одредбу.

Будући да ни постојећим одредбама посебног карактера нису расправљене све спорне ситуације код одлучивања о трошковима поступка које се могу појавити у појединим врстама извршења, као једино могуће решење намеће се примена општих принципа из одредбе чл. 32. ЗИП и сходно примени чл. 14. ЗИП принципа из одредаба главе XII ЗПП. У овом правцу ће вероватно и судска пракса издиференцирати нека корисна мишљења.

ГРАБАНСКО ПРАВО

Враћање радника на радно место подразумева и обезбеђивање нормалних услова рада, заштиту на раду и мере којима се чува, обезбеђује и унапређује радна средина.

Из образложења:

Поверилац је у приговору, односно наводима у припремном поднеску и на самом рочишту истакла да дужник није у свему поступио по решењу о привременој мери, јер јој није омогућио нормалне услове рада на радном месту, а који би одговарали преосталој радној способности. Иако је одржао рочиште, на коме су странке изнеле своје наводе, првостепени суд је пропустио да утврди у том правцу и одређене чињенице. Није проверио истинитост навода повериоца, која и у изјављеној жалби и даље тврди да на радном месту нема одговарајућих услова рада (да гинеколошка ординација није опремљена потребним медицинским инструментима и помагалима, да је смештена у део пролазног ходника), услед чега јој је отежан рад, тако да је дужник своју обавезу само формално извршио, док је фактички онемогућио нормалне услове рада. Ради тога се приликом решавања о жалби појавила оправдана сумња да су чињенице на којима се заснива побијано решење, правилно утврђене и из тих разлога је решење укинута.

Враћање радника на радно место подразумева и обезбеђивање нормалних услова рада, заштиту радника на раду, мере којима се чува, обезбеђује и унапређује радна средина радника, са посебном заштитом жена, омладине, инвали-

да рада и других инвалидних лица (чл. 179. Закона о удруженом раду). Радник код кога наступа инвалидност, има право да ради на пословима односно радним задацима које је обављао пре наступања инвалидности или другим одговарајућим пословима, односно радним задацима, ако према преосталој радној способности може без професионалне рехабилитације радити на тим пословима односно радним задацима (чл. 96. Закона о радним односима САПВ). Поверилац је решењем СИЗ-а пенз. и инвал. осигурања разврстана у другу категорију инвалидности, са правом запослења са половином радног времена на свом послу—професији гинеколога, без рада на терену и без дужег ходања и стајања. Као инвалид рада ужива посебну заштиту, па је првостепени суд био дужан да утврди да ли је дужник у извршавању своје обавезе из Решења о извршењу од 30. 12. 1981. године, у коме је подвучено поред осталог, да поверилац остаје на досадашњем радном месту, обезбедно повериоцу рад на досадашњем радном месту у условима који су били до доношења оспореног решења о распореду повериоца у новоотворену амбуланту.

(Пресуда Вишег суда у Н. Саду посл. бр. Гж. 3256/82, од 22. 12. 82)

Накнада штете од царинских органа

Ако су приликом претреса код путника нађене скривене ствари, онда се губи право на накнаду ште-

ге коју је у вези са обављањем службе причинио орган својим незаконитим или неправилним радом.

Из образложења:

Правилном применом материјалног права првостепени суд је одбио тужбени захтев, пошто је закључио да је царински орган био овлашћен да возило тужиоца стави под царински надзор због почињеног прекршаја и да нема незаконитих и неправилних радњи царинских органа, па тужилац неосновано тражи накнаду штете коју је сам изазвао својим понашањем.

У смислу чл. 192. Устава СФРЈ и чл. 122. ст. 1. Закона о основама система државне управе и о Савезном извршном већу и савезним органима управе, свако има право на накнаду штете коју му у вези са обављањем службе или друге делатности државног органа причини тај орган својим незаконитим или неправилним радом. Међутим, чл. 356. ст. 2. Царинског закона предвиђено је да ако су приликом прегледа, односно личног претреса, код путника нађене скривене ствари или је кривцом путника дошло до предузимања неопходних мера царинског надзора, услед којих је проузрокована штета, причињена штета се не надокнађује. Исти је смисао и одредбе чл. 252. ст. 5. поменутог Царинског закона.

У раду царинских органа није било незаконитог или неправилног поступања, а цео поступак је покренут кривцом тужиоца који је починио царински прекршај, па стога нема одговорности Федерације на штету чија се накнада тужбом захтева.

(Пресуда Вишег суда у Н. Саду посл. бр. Гж. 2137/82 од 3. 12. 82)

Решење које замењује уговор о коришћењу стана

Из образложења:

Овај поступак је, пре свега, вођен на основу предлога Б. М. а у смислу одредбе чл. 48. Закона о

стамбеним односима САПВ (пречишћени текст објављен у Сл. л. САПВ бр. 127/82) тј. ради доношења решења који замењује Уговор о коришћењу стана. Пошто у овом решењу мора бити наведена и станарина, да би могао заменити уговор о коришћењу стана, првостепени суд је утврдио ове износе почев од 1979. године, јер је предлог поднет 25. 12. 1979. године. Станарина је утврђена од стране вештака, а на бази постојеће документације, и то: записника о процени од 1. 3. 1962. године, дописа СИЗ-а за становање општине Нови Сад, решења СО Нови Сад, бр. 03-1325-Д-2943 од 23. 4. 1966. године, и решења идентичног броја од 6. 7. 1966. године, те на основу записника о бодовању од 6. 7. 1966. год. Других бодовања није било, нити решења.

Уколико је противник предлагача био незадовољан износом станарине, могао је поднети предлог, и захтевати да се станарина утврди сагласно прописима СО у смислу чл. 43. Закона о стамбеним односима.

Захтев за измену станарине не може се тражити у овом ванпарничном поступку, који је текао због доношења решења које замењује уговор о коришћењу стана. Овакав предлог, противник предлагача може и сада поднети уколико сматра да висина станарине није утврђена сагласно прописима СО.

(Пресуда Вишег суда у Н. Саду бр. Гж. 2927/82 од 17. 11. 82)

Одређивање права коришћења стана разведених брачних другова (Чл. 76. ЗОСО)

Из образложења:

Основано се жалбом противника предлагача указује да је чињенично стање противника постало непотпуно, јер је суд пропустио да утврди битне чињенице које се односе на начин и обим коришћења заједничког стана односно куће странак. Суд је био дужан да води рачуна о одредби ст. 1, чл. 76. ЗОСО јер споразум о начину и обиму коришћења стана, који представља заједничку имовину разведених брач-

них другова, искључује могућност да се призна право искључивог коришћења стана једног од разведених брачних другова. Пропустио је првостепени суд да у конкретном случају утврди да ли је пре одлучивања међу странкама постојао

било какав споразум о начину и обиму коришћења заједничког стана.

(Пресуда Вишег суда у Н. Салу
посл. бр. Гж. 2917/82 од 17. 12. 82)

Приредио
Мирослав Здјелар

ИЗ МЕЂУНАРОДНЕ УНИЈЕ АДВОКАТА

I

На заједничкој седници Савета, Бироа и Председништва МУА одржаног у Бечу 7. и 8. септембра 1982. године, на предлог главног благајника колеге Helmuta Lang-a, адвоката из Диселдорфа, донета је одлука да адвокатске организације, чланице МУА, у својим стручним часописима објављују чланке са основним подацима о устројству и раду МУА уз препоруку да се адвокати учлане у дописно чланство МУА. Поступајући по тој одлуци, објављујемо, пре свега, основне податке о устројству и раду МУА.

II

НАЈСТАРИЈА МЕЂУНАРОДНА ОРГАНИЗАЦИЈА АДВОКАТА

Настојања да се створи међународна организација адвоката са циљем да се рад адвоката усклади потребама времена, и да адвокати дају свој допринос остварењу идеала о споразумевању и миру међу људима, датирају још из 1897. године, када су представници адвокатских организација из Белгије, Француске и Луксембурга, у малом граду Шарлороа у Луксембургу прихватили основне тезе за организацију и рад једне међународне адвокатске организације и тиме ударили темељ Међународној унији адвоката. Према замисли оснивача МУА, изолованост појединих адвоката и њихових организација треба да замени свестрана међународна адвокатска сарадња.

Према првобитној замисли оснивача МУА и према првим статутарним одредбама, чланови МУА су адвокатске организације: адвокатске коморе појединих земаља. 1965. године долази до крупне промене у овој концепцији: коморе остају и даље представници адвоката појединих земаља учлањених у МУА, коморе су и даље носиоци активности у оквиру МУА, али, устројством дописног чланства отвара се могућност да адвокати буду и појединачно, непосредно, обавештени о раду МУА и укључени у њен рад.

Међу првим адвокатским организацијама које су се учланиле у МУА је наш Савез адвокатских комора Југославије. Адвокати Југославије су од самог почетка рада МУА дали значајан допринос у остваривању

циљева ове међународне адвокатске организације. Југославија је била у два маха — 1939. год. у Дубровнику, а 1977. године у Загребу, и домаћин изванредно успешних Конгреса.

ЦИЉЕВИ МУА

Основна стремљења МУА изражена су у члану 2. њених Статута: „Међународна унија адвоката има за циљ да, искључујући политичка и верска настојања сваке врсте:

1. у интересу странака потпомаже остваривању основних начела адвокатског позива широм света, а нарочито независност и слободу адвоката,

2. да на међународном плану успостави сталне везе међу националним коморама, удружењима, савезима адвоката и њихових чланова и да на тај начин потпомаже њихов рад,

3. да брани моралне и материјалне интересе чланова адвокатског реда, да заједно са њима проучава проблеме адвокатских организација све то, пре свега, на међународном плану,

4. да потпомаже развитак правне науке у свим областима,

5. да доприноси учвршћењу међународног правног поретка заснованог на начелу правде међу народима путем права, а у интересу мира и

6. да у том циљу сарађује са оним националним и међународним организацијама које имају сличне тежње или омогућују остварење истих циљева.”

МУА остварује ове циљеве радом својих органа, комисија, радних група, повременим организовањем међународних конгреса, семинара, састанака, научним истраживањима и издавањем стручних публикација.

АКТИВНОСТ МУА

Конгреси

МУА организује сваке две године своје Конгресе. Конгреси пружају адвокатима јединствену прилику за међусобно упознавање и за заједничко разматрање актуелних правних проблема. У центру конгресне делатности је разматрање по три претходно пажљиво одабраних конгресних тема. Обрађивање тих тема припремају главни референти. Они се бирају за сваки Конгрес и за сваку тему посебно. Главни референти руководе прикупљањем материјала по тим темама и вођењем дискусија по њима. Земаљске адвокатске организације одређују своје националне референте за поједине теме и пружају, на бази од стране главних референата израђених ушитника, потребне информације о правним проблемима како се они у домену појединих тема у појединим земљама конкретизују, као и о законским решењима донетим по појединим питањима. На основу тако припремљеног материјала главни референти дају синтезу проблематике као основ за конгресни рад. Адвокати учествују у раду Конгреса: земаљски референти припремају материјале за основне конгресне теме, адвокати појединци израђују студије, дају своје писмене доприносе, узи-

мајући учешће у дискусијама. Нарочито запажене студије објављују се и у стручном часопису МУА.

Наредни Конгрес МУА — тридесети по реду — одржаће се од 3. до 9. јула 1983. године у Луксембургу под председништвом Ernesta Arendt-а, адвоката у Луксембургу.

Као основне конгресне теме за овај Конгрес утврђене су:

- Независност адвоката и њене границе,
- Интервенција државе у праву колективних уговора о раду, и
- Надзор над банкарском делатношћу, домаћај, границе и последице.

Осим прораде материјала из основних тема адвокати на Конгресима учествују и у раду сталних комисија и радних група МУА.

МУА има, сада, пет сталних комисија:

— Комисија за привредно право — под председништвом Х. Роведера (H. Rowedder), СР Немачка,

— Комисија за јавно право — под председништвом Х. Грондина (H. Grondin), Канада,

— Комисија за право и технику — под председништвом др Х. П. Шмид-а (Dr. H. P. Schmid), Швајцарска,

— Комисија за азил и екстрадицију — под председништвом Ј. Мунос-а Кампоса (J. Munoz Campos), Шпанија, и

— Комисија за улогу адвоката у друштвеном животу — под председништвом Р. Жатон-а (R. Jaton), Швајцарска.

Радне групе су веома бројне и обухватају својим радом разне области правног живота. Оне могу бити формиране било на иницијативу појединих адвокатских организација чланица МУА, било на предлог дописних чланова. У оквиру МУА ради сада близу тридесет радних група.

Семинари

МУА организује сваке године и семинаре по разним темама. Ради се по правилу о темама које интересују правнике уопште, па су ти семинари приступачни и за чланове МУА и за правнике ван наше организације, који имају посебно интересовање за семинарске теме. Недавно је у Бордоу одржан семинар са темом: „Европска заједница и право човека“, крајем јануара ове године одржан је семинар у Паризу са темом „Правна пракса у западној Европи и у Северној Америци“, у пролеће 1983. године ће се одржати у Барселони семинар са темом о „Европском праву“, а у Бечу са насловом „Музика и право“.

Дирекција радова и публикације

Дирекција радова има своје седиште у Паризу. На челу ове Дирекције је колега Франсоа Мартен (Francois Martin), адвокат у Паризу.

Дирекција организује правна истраживања, управља радом у њима, уређује сталне публикације МУА и то:

- часопис *Међународни правник* (*Juriste Internationale*),
- билтен *Новости* (*News—Nouvelles*) и
- именик *Годишњак* (*L'Annuaire*).

Међународни правник објављује се тромесечно. Садржи студије, стручне чланке, приказ живота у појединим коморама, чланицама МУА широм света. Часопис се шаље претплатницима. Дописни чланови га добијају на основу плаћене чланарине.

Билтен *Новости* је такође тромесечна публикација и обавештава чланство о свим важнијим догађајима о животу и раду МУА. Шаље се дописним члановима.

Годишњак садржи списак адвоката, дописних чланова, са означавањем података о њиховом раду, даје њихове адресе, означава њихову специјалност, језике на којима кореспондирају. Последњи број *Годишњака* је објављен 1982. године. *Годишњак* се објављује сваке две године да би се у исти унеле све, у међувремену, наступеле промене. *Годишњак* се шаље дописним члановима.

Комитет за хитне интервенције

МУА сматра једним од својих најважнијих задатака да доприноси обезбеђењу слободног и независног рада адвоката широм света и да интервенише у корист адвоката који су због адвокатског рада изложени дискриминацијама. На челу овог Комитета — који смисао свог постојања и рада види у „одбрани одбране” — је колега Албер Зирфли (Albert Zurfluh), адвокат из Париза, бивши председник МУА.

Службени језици

Службени језици МУА су: француски, енглески, шпански, италијански и немачки. На конгресима и семинарима обезбеђује се симултани превод на тим језицима или бар на неколико ових службених језика.

(Обезбеђење симултаног превода представља за МУА често тешко премостиву препреку. Због тога је у предлогу за измену Статута, који ће бити разматран на Конгресу у Луксембургу, предложено да се број службених језика МУА смањи на: француски, енглески и шпански).

Организација МУА

Према садашњим статутарним одредбама органи МУА су:

- Генерална скупштина — врховни орган МУА,
- Савет — саветодавни орган,
- Биро — виши орган управљања и
- Председништво — извршни орган.

Посебна комисија, која је била задужена за израду предлога за измену Статута, предлаже измену и у погледу руководећих органа МУА.

Према томе предлогу МУА би имала само три органа:

- Скупштину делегата — највишег органа МУА,
- Председништво — које би имало углавном састав и надлежност садашњег Бироа и
- Извршни одбор — који би имао углавном састав и надлежност садашњег Председништва.

Према томе предлогу, што се тиче Председништва и Извршног одбора, радило би се у ствари само о промени назива, и то са адекватнијим. Скупштина делегата представља знатну новину. Према предлогу свака земаљска организација адвоката би имала право да том највишем органу шаље своје делегате, и то највише 10, који представљају своје земаљске адвокатске коморе и учествују у доношењу свих одлука од значаја за рад МУА. Скупштина делегата би се састала годишње барем једанпут. Уместо чланства у Савету, у саветодавном органу без права на одлучивање, ми би имали своје представнике, делегате у највишем органу МУА.

О предложеним изменама Статута ће расправљати и одлучити Конгрес у Луксембургу.

„Званичници” МУА

Садашњи председник МУА је Ернест Арендт, адвокат у Луксембургу. Биран је за председника на Конгресу у Њујорку; његов мандат истиче на Конгресу у Луксембургу.

Претходник садашњег председника је Харолд Хили (Harold H. Healy), адвокат у Њујорку. Први потпредседник — и будући председник — је Лудвиг Бриет (Ludvig A. E. Briet), адвокат у Роттердаму.

МУА има два генерална секретара: Франца Келерхалса (Franz Kellerhals), адвоката из Берна, и Франсоа Мартена (Francois Martin), адвоката из Париза.

Главни благајник МУА је Хелмар Ланг (Helmar Lang), адвокат из Диселдорфа.

Свака земаљска организација адвоката — тако и наш Савез републичких и покрајинских адвоката Југославије — има свог представника у управном органу МУА, у Бироу (односно под новим називом у Председништву) МУА — са рангом потпредседника МУА.

Седиште организације је у Паризу:
CENTRE UIA 60, rue Pierre Charron, 75008 Paris.

III

ДОПИСНИ ЧЛАНОВИ

Из изнетог већ произилази и положај и поље рада дописних чланова МУА. Дописни чланови, да поновимо, имају право:

- да учествују на свим приредбама МУА,
- да на конгресима и семинарима МУА учествују уз плаћање котизације по нижој тарифи,
- да примају часописе МУА и све друге њене публикације,
- да учествују својим радовима на Конгресима с тим да радови од посебног значаја буду објављени у часопису МУА.

Годишња чланарина дописних чланова за 1983. годину износи и то:
— пуна чланарина, која садржи и претплату на часопис *Juriste Internationale* 60 US долара, а

— снижена чланарина која обезбеђује сва права и све повластице дописног чланства сем пријема часописа *Juriste Internationa* износи 45 US долара.

Адвокати наших републичких и покрајинских комора, који желе да постану дописни чланови МУА, нека се обрате, путем својих комора, Савезу републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије (Београд, ул. Моше Пијаде 13), који ће заинтересованима доставити образац молбе за учлањење.

Др Јожеф Варади
адвокат у Зрењанину

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

Управни одбор Адвокатске коморе Војводине, на седници одржаној 29. марта 1983. године, донео је следећа решења:

1) Узет је на знање извештај председника и секретара о раду органа Адвокатске коморе између две седнице.

2) Узет је на знање извештај благајника о стању средстава на дан 29. марта 1983. године.

3) Узет је на знање извештај секретара Управног одбора друга Мирослава Лотине, да је Комисија за радне односе изабрала на упражњено место шефа рачуноводства Адамовић Марију из Новог Сада и да ће радна заједница администрације Адвокатске коморе Војводине са именованом засновати радни однос од 1. априла 1983. године.

4) Решењем број 89/83. уписује се у Именик адвоката Пацал Јулијана, са седиштем адвокатске канцеларије у Фекетићу, Иве Лоле Рибара 18, са даном 1. април 1983. године.

5) Решењем број 97/83. уписује се у Именик адвоката Апостолов Душко, са седиштем адвокатске канцеларије у Старој Пазови, Бориса Кидрича 6, а са даном 1. април 1983. године.

6) Решењем број 124/83. уписује се у Именик адвоката Бурчин Боровој, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Улица Николе Тесле 3/1, а са даном 29. март 1983. године.

7) Решењем број 119/83. уписује се у Именик адвокатских приправника Иванчевић Лидија, са адвокатско-приправничком вежбом код Перваз Јована, адвоката у Новом Саду. Адвокатско-приправничка вежба тече од 29. марта 1983. године.

8) Решењем број 123/83. уписује се у Именик адвокатских приправника Шиплика Илонка, са адвокатско-приправничком вежбом код Шиплика Јаноша, адвоката у Бездану. Адвокатско-приправничка вежба тече од 29. марта 1983. године.

9) Решењем број 137/83. уписује се у Именик адвокатских приправника Мићовић Милорад, са адвокатско-приправничком вежбом код Мићовић Данила, адвоката у Зрењанину, а са даном 29. март 1983. године.

10) Решењем број 143/83. уписује се у Именик адвокатских приправника Богнар Иштван, са адвокатско-приправничком вежбом код Бркић

Ивана, адвоката у Новом Саду. Адвокатско-приправничка вежба тече од 29. марта 1983. године.

11) Решењем број 115/83. брише се из Именика адвоката Терек Шимон, адвокат из Сенте, са даном 1. мај 1983. године, због пензионисања. За преузимаатеља одређен је Бајић Мирослав, адвокат у Сенти, Народне револуције број 22. Узето је на знање да Терек Шимон и након пензионисања задржава чланство у Фонду посмртнине.

12) Решењем број 141/83. Ђурчин Боровој, адвокатски приправник из Панчева, са адвокатско-приправничком вежбом код Ђурчин Милана, адвоката у Панчеву, брише се из Именика адвокатских приправника са даном 29. март 1983. године, јер је уписан у Именик адвоката.

13) Решењем број 94/83. наложено је књиговодству Адвокатске коморе Војводине да изврши обрачун посмртнине иза Зарија Трифуна, адвоката у пензији из Панчева, који је умро 16. фебруара 1983. године и посмртнину исплати удовици преминулог Зарија Смаранди из Панчева, Улица Жарка Зрењанина 24.

14) Решењем број 104/83. наложено је књиговодству Адвокатске коморе да изврши обрачун посмртнине иза преминулог Шеберле Јенеа, адвоката из Панчева, који је умро 18. фебруара 1983. године и посмртнину исплати удовици преминулог Шеберле Емилији, из Панчева, Касапиновићева 18.

15) Решењем број 134/83. наложено је књиговодству Адвокатске коморе Војводине да изврши обрачун посмртнине иза преминулог др Аладара Дебреценија, адвоката у пензији из Бачке Тополе, и посмртнину уплати удовици преминулог Дебрецени Илони из Бачке Тополе, Шинковић Јожефа 3.

16) Решењем број 103/83. брисан је из Именика адвоката Шеберле Јене, адвокат из Панчева, са даном 18. фебруар 1983. године, услед смрти. За преузимаатеља одређен је Калишки Васа, адвокат у Панчеву, Трг Маршала Тита 1.

17) Решењем број 102/83. Грабовачки Боровој, адвокат из Инђије, Лењинова 19, разрешен је дужности привременог заменика оболелог адвоката Калембер Стевана, адвоката из Инђије, која му је одређена решењем број 296/82. од 5. октобра 1982. године, јер је Калембер Стевану са даном 28. фебруар 1983. године закључено боловање.

18) Решењем број 87/83. узето је на знање да су Мандић Јованка и Ристић Анђелија, адвокати из Новог Сада, на основу члана 47—52 Статута Адвокатске коморе Војводине основале удружену адвокатску канцеларију у Новом Саду, Максима Горког 50, са даном 1. март 1983. године.

19) Решењем број 88/83. Грујић Владимир, адвокат из Бачке Паланке, Хероја Пинкија 7, разрешен је дужности преузимаатеља адвокатске канцеларије преминулог адвоката Бороцки Проке из Бачке Паланке, која му је одређена решењем Адвокатске коморе Војводине број 257/82. од 3. септембра 1982. године, а за преузимаатеља одређена је Антић Живка, адвокат у Бачкој Паланци, ЈНА 40.

20) Решењем број 122/83. узето је на знање да је Вујков Марија, адвокат из Беочина, преселила седиште своје адвокатске канцеларије у Нови Сад, Вршачка 7, са даном 15. март 1983. године.

21) Решењем број 93/83. брише се из Именика адвокатских приправника Асүрџић Јулијана, са адвокатско-приправничком вежбом код Перваз Јована, адвоката у Новом Саду, са даном 6. март 1983. године, због заснивања радног односа.

22) Решењем број 91/83. брише се из Именика адвокатских приправника Теларов Јасмина, адвокатски приправник из Новог Сада, са вежбом код Милић Томислава, адвоката у Новом Саду, са даном 1. март 1983. године, због истека адвокатско-приправничке вежбе.

23) Решењем број 95/83. брише се из Именика адвокатских приправника Кристијан Јожеф, са адвокатско-приправничком вежбом у Адвокатској радној заједници „Законитост” у Новом Саду са даном 28. фебруар 1983. године, због истека адвокатско-приправничке вежбе.

24) Решењем број 116/83. брише се из Именика адвокатских приправника Кеслер Дубравка, адвокатски приправник из Бачког Петровца, са адвокатско-приправничком вежбом код Хил Јосипа, адвоката у Бачком Петровцу, са даном 3. март 1983. године, јер је променила адвокатско-приправничку вежбу код адвоката са седиштем канцеларије на територији друге Коморе.

25) Решењем број 131/83. Рудић Дарко, адвокатски приправник из Новог Сада, са даном 15. март 1983. године, прекинуо је адвокатско-приправничку вежбу код Комленовић Вељка, адвоката у Новом Саду, и исту наставио 16. марта 1983. године у Удруженој адвокатској канцеларији Шећеров Миомира и Шећеров Уроша, адвоката из Новог Сада, Илије Огњановића 3.

Управни одбор

ИСПРАВКА

У „Гласнику” бр. 2, на 55. страни, у 8. реду одоздо поткрала се грешка која даје други смисао реченици, јер реч „немачки” треба да стоји иза речи „енглески”, тако да реченица правилно гласи: „Знао је француски, руски, енглески, немачки и језике народности — мађарски, румунски.”

Уређивачки одбор

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Мр Драго Радловић, <i>Оштећени као приватни тужилац у кривичном поступку</i> — — — — —	1
Биљана Буричин, <i>Парнична способност по Закону о парничном поступку</i> — — — — —	15
Светозар Добросављевић, <i>Трошкови у судском извршном поступку</i>	22

ПРАВНА ПРАКСА

<i>Грађанско право</i> (Мирослав Здјелар) — — — — —	27
---	----

САОПШТЕЊА

<i>Из Међународне уније адвоката</i> (Др Јожеф Варади) — — —	30
<i>Из седнице Управног одбора</i> — — — — —	36

Уређивачки савет:

Председник:

Никола Вујашковић

судија Врховног суда Војводине

Светозар Дракулић, заменик јавног правобраниоца Војводине, *Антоније Борић*, саветник покрајинског секретара за правосуђе и општу управу, *Никола Јеловац*, адвокат у Сомбору, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Жива Коњевић*, шеф Службе за скупштинске послове Привредне коморе Војводине, *Војислав Маринков*, адвокат у Вршцу, *др Љубиша Милошевић*, редовни професор Правног факултета у Н. Саду, *Душан Мићић*, секретар Покрајинског друштвеног правобраниоца самоуправљања, *Светозар Николић*, судија Врховног суда Војводине, *Милан Рапајић*, адвокат у Новом Саду, *Војислав Рашовић*, адвокат у Сремској Митровици, *Ласло Цабафи*, адвокат у Зрењанину, *др Петар Шарчевић*, доцент Правног факултета на Ријеци, *Душан Шипка*, стручно-политички сарадник у Покрајинској конференцији ССРН Војводине

Уређивачки одбор:

Главни и одговорни уредник

Сава Савић

адвокат у Новом Саду

Борђе Вебер, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављевић*, судија Општинског суда у Новом Саду, *Мирослав Здјелар*, адвокат у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Вишег суда у Новом Саду

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/І. — Телефон: 29-459. Годишња претплата 600.— дин.

Претплата за иностранство 48 долара. Цена једног броја 60.— дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Ручкописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418—18 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

РО Штампарија „Будућност“, Шумадијска 12, Нови Сад

